

Възстановяваме ли се?

Браншовете с
шанс за растеж
през годината в
България

ПЕТЪР СТОЯНОВ

В края на 2009 г. повечето големи световни икономики започнаха да излизат от състоянието на рецесия и очакванията на независимите наблюдатели са възстановяването да продължи и през настоящата година. Факт е, че прогнозите за ръст на световния брутен вътрешен продукт се подобриха и в момента те варират от очакваните от Световната банка 2.7%, до още по-оптимистичните почти 4 на сто, предречени от Международния валутен фонд.

Въпреки това от време на време се наблюдават и негативни сигнали, като микрокризата с фонда в Дубай, а и скептицизмът след големия срив все още не е отминал. Продължават да са налице и предупреждения за възможно ново забавяне на световната икономика в следствие от прекратяването на антикризисните мерки за икономическо стимулиране.

Безработицата продължава да расте в глобален план, но в някои страни вече се забелязва забавяне на нейното покачване, а на отделни места дори се отчита спад.

Какво обаче означава това за България?

Експортна икономика

В нестабилната ситуация, в която се намираме, е трудно да се направи точна прогноза кой сектор ще тръгне нагоре. Въпреки това екипът на ENTERPRISE се добра до прогноза на уважавана аналитична компания, според която трите най-бързо развиващи се сектори в страната през следващите 5 години ще са храни-

телно-вкусовата промишленост (с прогнозиран малко над 10% ежегоден ръст в рамките на посочения период), последван от производството на машини и оборудване със специално предназначение (с около 7.5% ръст) и добивната индустрия (с малко под 6%). На ХВП бранша сме отделили специален материал, който можете да намерите на стр. 26-31, за реалната ситуация в добивната индустрия вижте подробности в карето, а темата за специализираното машиностроене ще засегнем косвено по-долу.

Икономическото съживяване на България и въобще на страните от региона на Източна Европа е в правопрпорционална зависимост от увеличението на потреблението в западните страни, както и от притока на нови чужди инвестиции. Това е факт, защото нашата икономика е отворена – в голяма част произвежда продукти и услуги за износ. От години износът на България е над половината от БВП, дори на моменти се случваше да преминава над 60%.

Поради позитивното раздвижване в световен план икономическите експерти по света очакват точно държави като нашата, с ясно изразена експортна индустрия, да се съвземат по-бързо. В частност - експортно-ориентираното производство и услуги на теория би трябвало да са облагодетелствани от подобен развой. Това съждение се потвърждава и от Васил Велев, изпълнителен директор на “Стара Планина Холд” и председател на Асоциацията на индустриалния капитал в България (АИКБ), който коментира специално за ENTERPRISE, че ръстът в експорта е факт вече трети месец. Според г-н Велев, проблемът в случая е, че се тръгва от много ниска база. Той припомни, че пропадането в този сектор се случи в края на 2008г. и началото на 2009г. и добави: “Вече се ▶

CFO Test Drive 15 април 2010

Увери се сам как ERP решенията осигуряват контрол, навременност и надеждност на отчетите за Финансовия мениджър.

Регистрирай се сега
безплатно на

www.dynamics.bg

Само 10 са свободните места. Възползвай се!
Виж още и актуалния календар за ERP Test Drive на решенията от групата Microsoft Dynamics – NAV, AX, CRM.

► наблюдават признаци за съживяване на европейската и световна икономика. Оттам експортно ориентирани отрасли, които в България първи усетиха кризата и пострадаха, сега първи усещат и възстановяването. Но когато продажбите са паднали два пъти, с ръст от 10, 20 или 30% ще отнеме повече години за да се достигне до нивата от преди кризата. При всички случаи тази година се очаква възстановяване на експортно-ориентирани компании и отрасли, но това възстановяване няма да ги доведе до позициите, които са имали през 2008г., преди кризата". По изчисленията на председателя на АИКБ, ако темповете на ръст се запазят същите, като тези които наблюдаваме през

първото тримесечие на настоящата година, възстановяването на този тип компании трябва да отнеме поне още три години. По данни на НСИ спадът в индустриалното производство на годишна база се забавя, като за януари 2010г. той е само 0,9% спрямо нивата от същия месец една година по-рано. Окуражаващи данни, като се има предвид, че в края на миналата пролет срывът в сектора беше с почти една четвърт. Васил Велев обаче посочва, че основният проблем при възстановяването на икономиката е факта, че производствените мощности по света са с много по-голям капацитет спрямо наличния в момента пазар. Това води до наличието на много здрава конку-

ренция и изстискване на цените. Само и само за да работи една компания тя приема поръчки на цена равна на сбора от разходите, транспорта и някаква част от възнаградението. "Тоест, в момента декапитализирането продължава, компаниите работят на ръба на себестойността и натрупването на загуби не е изключено".

Подходящи за инвестиции сектори

Темповете на ръст ще зависят и от степента на приспособяване на компаниите и икономиката като цяло

Добивната индустрия със силни амплитуди в развитието си?

По-подробна информация за реалната ситуация в добивната индустрия очаквайте в следващия брой. Това, което се знае до момента обаче от публичните изявления на различни експерти в областта, както и на макроикономическите анализи и статистика е, че различните под-сектори в този бранш са с различна съдба. В края на лятото добивните компании говореха за 30-50% спад, като в някои компании дори се предполагаше, че той достига до 60%. Най-вероятно свързаните с добив на инертни материали са повлечени от кризата в строителството и резкия спад в търсенето на нови жилища и офис площи. От друга стана добиващите суровини за преработка, които бяха сред първите засегнати от

кризата, в не малка част са експортно-ориентирани. Това значи, че те би трябвало да са сред първите, които се съживяват, след като се възстановява глобалното търсене. Данните на НСИ за промишленото производство за първия месец на 2010г. отчасти потвърждават тези предположения. Според тях добивът на метални руди например отчита над 34% ръст спрямо януари 2008г.. Разбира се тук става въпрос за старт от доста ниска позиция и не бихме могли да дадем истинско заключение. Затова,

както вече споменахме, в следващия брой ще обсъдим по-подробно прогнозите на водещи специалисти от добивния бранш, които са поели ангажимент да ни предоставят данни за реалното състояние в сектора и за очакванията им за следващите месеци.

към новите пазарни условия. Освен експортно-ориентираните организации обаче, различни експерти посочват и други сектори, в които перспективите в средносрочен план са по-скоро положителни. Според Виктор Манев, управляващ съдружник в консултантската компания ММ Консулт, определено в областта на услугите ще се разкрият значителни възможности: "Бизнеси, които не могат да бъдат конкурирани от далечно разстояние имат естествено предимство пред множество други сектори заплашени от непрекъснатото навлизане на конкуренти. Създаването на местния пазар услуги, за обслужване на местни и регионални нужди, трудно могат да срещнат свирепа конкуренция от по-евтини пазари на работна ръка. Например в следващите 10-15 години няма да има предлагане на медицински услуги в България от китайци, но затова пък 95% от детските играчки вече са китайски".

Като цяло през следващите две години се очаква пренасочване на ресурси от по-малко атрактивни сектори, към такива с растящ потенциал, като инфраструктурните проекти (където се очакват по-сериозни публични инвестиции) и възобновяемите енергийни източници. Възможност за развитие имат и някои фирми от преработвателната индустрия с въведени стандарти за качество и усвоени субсидии или еврофондове. На европейското финансиране се разчита в особена степен да запълни дупките от намалялото вътрешно търсене в доста от секторите. Редно е да следим с повишено внимание и навлизаните дискаунтери, както и туризма, който също се очаква да започне своето плавно възстановяване.

Възможност за стартиращи компании?

Споделено мнение е, че във всички сектори се наблюдават проблеми и трябва да очакваме сериозни размествания. Виктор Манев напомня, че ако си представим, че във всеки бранш ще има закъсала компания, която няма да се движи напред, то нейното отстъпление отваря свободен пазарен дял. Това е възможност за останалите в сектора да пораснат, ако са добре позиционирани. Според независимия консултант, ако сега трябва да се започне бизнес, той трябва да бъде "на зелено". "Шансовете за успех са значителни. Има отваряне на пазарни дялове, както и много от старите бизнес модели се провалят или разграждат. Това създава възможност за нови, необременени задания", добавя г-н Манев. Той смята, че при всички браншове ще има преразпределение на пазарните дялове. Но в някои то ще е по-голямо. Ще има както размествания на пазарни позиции, така и възможности за навлизане на нови играчи.

Закотвени на ДЪНОТО

Въпреки надеждите, икономическите експерти и хората на бизнеса в България все още изпитват притеснения за бъдещето. Напрежението е особено тягостно в някои сектори, които можем да определим като сериозно затънали в блатото. Това са тези, които зависят от дългово финансиране и други, при които производственият ▶

CEO Test Drive
13 май 2010

Изпитај сам как ERP решенията ще ти позволят да прегвиждаш тенденциите и да направляваш уверено своя бизнес.

Регистрирай се сега
безплатно на

www.dynamics.bg

Само 10 са свободните места. Възползвай се!
Виж още и актуалния календар за ERP Test Drive на решенията от групата Microsoft Dynamics – NAV, AX, CRM.

► капацитет е значително ненатоварен. Компаниите с ниско оползотворяване на капацитета си, няма да могат да запазят работните места. Това ще им попречи да се възползват от очакваното повишение в търсенето на външните пазари. Не се очаква скорошно възстановяване в строителството и недвижимите имоти и свързаната с тях мебелна промишленост. Според данни на пазарни анализатори сред секторите с очакван спад в следващите няколко години попадат още дървообработването, шивашката промишленост, химическата индустрия. Последните три са сред браншовете, които според цитираното по-горе независимо проучване, с които разполагаме, не се очаква да отбележат ръст през следващите 5 години. Транспортът също ще изпитва проблеми заради свиването в търго-

вията и поръчките. Като продължение на тези разсъждения идва и коментарът на Васил Велев, който напомня, че безработицата в страната продължава да расте и ще продължи поне до третото тримесечие на тази година, защото "стабилизирането дойде на много ниско ниво". За него покачването на продажбите дори за отраслите, в които наблюдаваме ръст, няма да доведе до назначаването на допълнителен персонал, а по-скоро ще ограничи уволненията. Но в останалите сфери, като услугите и строителството, свиването продължава, тъй като по-малкото заети и по-ниското заплащане ограничават потреблението на услуги. Прогнозата на г-н Велев е, че "лошите потребителски и бизнес кредити ще се увеличават, тъй като безработицата расте, а голяма част от новите безработни

са кредитополучатели". "Ще имаме засилващо се напрежение във финансовата сфера и сферата на услугите. Те са сред секторите, на които тепърва предстои да изпитат по-сериозни проблеми", завършва своята прогноза председателят на АИКБ.

Устойчив спад в продажбите

Свиването на пазара остава основен проблем за голяма част от българските компании. Намалената покупателна способност на гражданите изглежда с особена заслуга за това. Очаква се ръстът на доходите на населението да продължи да се забавя, а при най-засегнатите сектори заплащането дори ще намалява. Безработицата би трябвало да се стабилизира на нива

от около 10 – 11 на сто, но най-рано през втората половина на 2010 г. Не бива да изключваме и психологическия аспект – хората, които не са засегнати пряко от кризата, също ограничават потреблението си, тъй като се страхуват за финансовото си бъдеще.

Всички споменати фактори поставят в много тънка ситуация търговските фирми, особено тези, които се занимават с продажби на дребно. В тази връзка Рая Попова, координатор на Българската ритейл асоциация (БРА), заяви пред ENTERPRISE:

“Очаква ни тежка 2010г. Разбира се, всеки крие тайна надежда, че ситуацията ще се оправи, но това ще се случи не по-рано от лятото”. Г-жа Попова посочва ключовия фактор за излизане на ритейл компаниите от кризата – без да ни изненада, това е нормализирането на покупателната способност - “хората да започнат да се чувстват по-комфортно, да продължат да пазаруват както преди”. Все пак би трябвало условно да разделим на две ритейл сектора . В продажбата на дребно на бързооборотни стоки и на стоки от първа необходимост влиянието на кризата е по-малко. Доказателство за това намираме в данните на НСИ, според които потреблението на основни хранителни продукти към края на 2009г. се е запазило в нивата от година по-рано. Виктор Манев посочва, че веригите хранителни магазини инвестират в значителен капацитет в България и Румъния. Той цитира проучване на Planet Retail от средата на миналата година, в което се посочва, че двете държави са сред най-привлекателните развиващи се страни за инвестиции в сектора за продажби на дребно, защото ще има значителна корекция в цената на активите. “Очаквам насищане в сектора и естествено изяждане на оперативната печалба на повечето участници в него. Място ще имат специализираните вериги магазини (детски играчки, спортни стоки и дрогерии), където ще се появят нови участници и пазарът е сравнително малко разработен” е неговото експертно мнение.

От друга страна Рая Попова заявява, че ситуацията при продажбата на дрехи, обувки и др., с каквото се занимават повечето членове на БРА е съвсем различна. В браншовата организация отчитат доста стабилен спад

– от порядъка на 30%. Цитираните от нея данни се отнасят за резултатите за 2009г. спрямо 2008г. В тази връзка от асоциацията напомнят, че доста от по-големите проекти за търговски центрове от тип “мол” са замразени в момента.

С голяма сигурност засегнатите от кризата сектори ще продължат да усещат негативните ефекти от намаления брой поръчки поне до средата на настоящата година. Някои експерти обаче са още по-скептични. Виктор Манев например описва положението по следния начин: “В САЩ и Западна Европа сравняват сегашната ситуация с окопните бойни действия на Западния фронт от Първата световна война. Тогава непрекъснато са се появявали новини за приключване на войната, но това не се е оказвало истина”. Той смята, че тази “корекция на капитализма” ще се окаже качествена и дългосрочна, с изместване на центровете на световно богатство и контрол.

Нека прогнозите за ръст не ви зареждат с прекален оптимизъм. В повечето случаи става въпрос за плавно възстановяване към нормалните нива, а не за някакво бурно развитие в даден сектор. Неизвестните в това уравнение са толкова много, че не можем да прогнозираме откъде би могъл да се появи проблем, който да обърка плановете ни. Актуален пример е кризата в Гърция, която едва ли бе очаквана от някой. Затова е редно компаниите да се концентрират върху оптимизацията са собствената си дейност. Виктор Манев дори ни сподели и своята рецепта за справяне с кризата. Вълшебната формула е: “изчистване на процеси и процедури, методично управление на паричния поток, жес-токо изпълнение на задачите”. □

CMO Test Drive 14 май 2010

Провери сам как CRM решенията ще ти позволят да се фокусираш и общуваш ефективно със своите клиенти.

Регистрирай се сега
безплатно на

www.dynamics.bg

Само 10 са свободните места. Възползвай се!
Виж още и актуалния календар за ERP Test Drive на решенията от групата Microsoft Dynamics – NAV, AX, CRM.